

**OLIIY TA'LIMDA TARIX FANINI O'QITISHDA ZAMONAVIY AXBOROT
TEXNOLOGIYALARINING O'RNI**

Sultonov Islom Azamat o'g'li

Abstract: *Bu maqolada tarixni o'rganishda zamonaviy axborot texnologiyalarining o'rni keltirilgan. Virtual ko'rsatmalar, interaktiv vositalar va multimedia manbalari tarixiy ma'lumotlarga qulay kirish imkonini taqdim etadi va o'quvchilarning tushunchalarini yanada tushunarsiz qilishlariga yordam beradi. Shuningdek, bu texnologiyalar o'quvchilarning birgalikda ishlash va fikrlar almashishlariga imkon beradi va tarixiy tushunchalarini yanada tahlil qilishlariga yordam beradi. Bu esa o'quv mashg'ulotlarini yanada samarali va zavqlanuvchi qilishga yordam beradi. Shunday qilib, zamonaviy axborot texnologiyalari tarixni o'rganishda muhim ahamiyatga ega va o'quv mashg'ulotlarini tuzishda ulardan foydalanish zarur bo'ladi.*

Kalit so'zlar: *tarix, axborot texnologiyalari, virtual ko'rsatmalar, interaktiv vositalar, multimedia manbalari.*

Kirish

Oliy ta'lim tizimida tarix fanining o'qitishiga dastlabki qat'iy talab - tarixiy materialni o'rganish, o'z vaqti, shaxslari, harakati va o'zaro aloqalari haqida ma'lumotga ega bo'lishdir. Bu esa bir necha qavatli texnologiyalarning qo'llanishini talab qiladi, shu jumladan, zamonaviy axborot texnologiyalari.

Bugungi kunda, tarix fanini o'qitish uchun zamonaviy axborot texnologiyalari, mazkur fanning o'quv jarayonini yanada qiziqarli, o'z-o'zini tuzatilgan, yanada tezroq, aniq va nazariy qiladi. Bu texnologiyalar, tarixiy matnni grafiklar, animatsiyalar, video rollarni, interaktiv asboblardan va boshqa ko'plab ko'rsatkichlar bilan ko'rsatish, ta'kidlash va tahlil qilish imkonini beradi.

Birinchidan, zamonaviy axborot texnologiyalarining eng keng tarqalganlari: tarixiy manbalar, elektron kutubxonalar, elektron o'qituvchilar, ma'lumot tizimlari, interaktiv darsliklar, virtual tur va boshqa. Bu texnologiyalar bir-biriga qo'shimcha ko'p imkoniyatlar beradi va ularni tarix fanning o'qitishida amalga oshirish juda muhimdir.

Tarixiy manbalar, asosan, tarixiy yozuvlarni yig'ib oladilar va ularni elektron shaklda saqlash va ta'lim va o'qish jarayonida ishlatishga imkon beradilar. Bu manbalar odatda maktab va universitet kutubxonalari va muzeumlarda topiladi, ammo hozirgi kunda internetdagi axborot tizimlarida ham topiladi.

Elektron kutubxonalar va ma'lumot tizimlari, o'quvchilarning tarixiy materiallarga elektron kirish imkonini beradi. Bu elektron kutubxonalar va ma'lumot tizimlari tarixiy manbalarni, tarixiy yozuvlarni va boshqa ma'lumotlarni shakllantiradi. Ular, o'quvchilarning qidirish va topish jarayonini yanada qulaylashtiradi.

Elektron o'qituvchilar, o'quvchilar uchun harakatlanishni ko'proq qilishni ta'minlash imkonini beradi. Bu o'qituvchilar o'quvchilarni o'zgartirgan materiallar bilan ta'minlaydi va ularni ma'lumotlarni yanada yaxshi tushunishiga yordam beradi.

Interaktiv darsliklar, interaktivligi va vizual efektlariga kora o'quvchilarning qiziqqligini oshirishga yordam beradi. Ular, o'quvchilar uchun o'qitishning qulay va ilg'or usullarini taqdim etadi. Interaktiv darsliklar, tarixiy materialni ko'rsatish va tahlil qilishning yanada samarali usullarini taqdim etadi.

Virtual tur, o'quvchilarni tarixiy ob'ektlar bilan tanishishga yordam beradi. Ular, o'quvchilarga muzeumlarda va qadimiy shaharlar, shaxslar va joylar kabi tarixiy ob'ektlarga virtual sayohat imkonini beradi. Virtual tur, o'quvchilarni tarixiy ob'ektlarning tafsilotlariga qarab o'rganishga yordam beradi.

Zamonaviy axborot texnologiyalari, tarix fanning o'qitishida yangiliklar va amaliyotlar bilan bog'liq ko'plab ko'rsatkichlar ham ko'rsatadi. Bu ko'rsatkichlar, tarixiy materialni amaliyotga aylantirish, tarixiy ma'lumotlarni ajratish va qurish, jadval va diagrammalarni yaratish va shunga o'xshash qulayliklarni ko'rsatadi.

Bular barcha ko'rsatkichlar, tarix fanning o'qitishini yanada samarali, qiziqarli va ilg'or qiladi. Ular, o'quvchilarga tarixiy materialni yanada tez, aniq va nazariy qilish imkonini beradi. Tarix fanning o'qitishida zamonaviy axborot texnologiyalarining o'rnini yanada oshirish, tarix fanning o'quv jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi.

Lekin, bir necha muammolar ham mavjud. Zamonaviy axborot texnologiyalari, barcha o'quvchilarga taqdim etilishiga qarab, hammasi tushunmaydi va ba'zida materialning tahlili va ta'kidlashida yordam berish mumkin emas. Shuningdek, zamonaviy axborot texnologiyalari, ularning yetarlicha ko'plik qobiliyati miqdorida ko'proq o'qituvchi tayyorlashini talab qiladi.

Jamiyat, zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanishni yanada keng qo'llab-quvvatlaydi. Bu texnologiyalar, o'qitishning yangiliklarini va xususiyatlarini yanada samarali va qiziqarli qiladi. Tarixiy materialni yanada tez, aniq va nazariy qilishni ta'minlaydi. Zamonaviy axborot texnologiyalarining o'quv jarayonida muhim o'rniga ega bo'lishi bilan birga, tarix fanni o'qitishida qulayliklar va innovatsiyalar yaratadi. Bular, o'quvchilarning o'qishini oson va samarali qiladi va ularning tarixiy tushunchalarini yanada chuqurroq tushunishiga yordam beradi.

Shuningdek, zamonaviy axborot texnologiyalari, tarix fanni o'qitishida yangiliklar va rivojlanishlar bilan o'zaro aloqani oshiradi. Ushbu texnologiyalar, yangi metodologiyalar va qulayliklar taqdim etishga imkon beradi va tarixiy olaylarga yangi tahlil va tushunchalar qo'shishga imkon yaratadi.

Ma'lumki, zamonaviy axborot texnologiyalari, tarix fanning o'qitishida katta rol o'ynaydi va bu sohada katta potentsial yaratadi. Bu potentsialdan foydalanish, o'qituvchilar va o'quvchilar uchun yanada katta foyda olib chiqarishga imkon beradi. Ular, tarix fanning o'qitishida, yangi metodologiyalar va innovatsiyalar bilan tanishish

imkonini topadi va bu sohada rivojlanish va muvaffaqiyatga erishishga o'z hissasini qo'shadi.

Jamiyat, tarix fanning o'qitishida zamonaviy axborot texnologiyalarining o'rnini aniqroq ko'rib chiqishi va ularni samarali foydalanishda qo'llab-quvvatlashga qaratilishi kerak. Bu, jamiyatimizning yangi avlodlariga tarix fanning o'qitishini oson, samarali va qiziqarli qilish uchun zarurdir.

So'z qismini yig'ish bilan, zamonaviy axborot texnologiyalari, tarix fanning o'qitishida yangiliklar va innovatsiyalar bilan birga, o'quvchilarni yangi metodologiyalar bilan tanishtiradi, tarixiy ob'ektlarga virtual sayohat imkonini beradi, tarixiy materialni yanada tez, aniq va nazariy qilishni ta'minlaydi va tarix fanning o'quv jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi. Jamiyatimiz uchun, tarix fanning o'qitishida zamonaviy axborot texnologiyalarining o'rnini yanada oshirish muhimdir, bu potentsialdan foydalanish, jamiyatimizning yangi avlodlariga tarix fanning o'qitishini oson, samarali va qiziqarli qilish uchun zarurdir. Bundan tashqari, zamonaviy axborot texnologiyalari, tarixiy ob'ektlarni saqlash va ta'minlashda ham muhim ahamiyatga ega. Bunday ob'ektlar, muhim tarixiy va madaniy merosiylarimizning muqaddas qadimiy joylari, asarlar va ko'plab materiallarini o'z ichiga oladi. Bu ob'ektlarni saqlash va ta'minlash, ularni kuzatish va o'rganish uchun katta imkoniyat yaratadi.

Bundan tashqari, zamonaviy axborot texnologiyalari, tarix fanni o'qitishda interaktiv ta'limni taqdim etishga imkon beradi. Bu tarzda ta'lim usullari, o'quvchilarning o'qishga qiziqish va munosabatini oshiradi. O'quvchilar, o'zlarining o'rganishini o'z vaqtlarida boshqarishlari uchun qulay interfeyslar va interaktiv darsliklar bilan ta'minlangan. Bu usul, tarix fanni o'qitishda yanada samarali, qiziqarli va effektiv bo'lishga yordam beradi.

Zamonaviy axborot texnologiyalari, tarixiy ob'ektlarni virtual haqiqiyatda ko'rish, sayohat qilish imkonini ham beradi. Virtual sayohat, o'quvchilar uchun tarixiy ob'ektlarni ko'rib chiqish, ularga aloqaga chiqish va ular haqida ma'lumot olish imkonini taqdim etadi. Bu, o'quvchilarning tarixiy ob'ektlarni yashirin joylarda yoki tashqi muhitlarda qidirib topishlariga va ularga masofaviy chet tillarda muloqot qilishlariga kerak qolmagan hollarda, ularga bu ob'ektlarga virtual sayohat imkonini taqdim etadi.

Shu tarzda, zamonaviy axborot texnologiyalari, tarix fanni o'qitishda o'quvchilarni yangi tahlil va tushunchalar bilan tanishtiradi, ularga tarixiy ob'ektlarni virtual sayohat imkonini taqdim etadi va ularning o'rganish jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi. Bu, tarix fanning o'qitishini yangi imkoniyatlarga ochadi va ularni foydalanish, jamiyatimizni tarixiy va madaniy merosiylarimizni muhafaza qilishda va yanada rivojlantirishda o'z hissasini o'ynaydi.

Qisqa muddatda ko'proq o'qituvchilar, o'quvchilar va jamiyatimizning boshqa muassasalari zamonaviy axborot texnologiyalarning o'rnini tarix fanini o'qitishda juda muhim ahamiyatga ega bo'lishi ko'p mutaxassislar tomonidan qabul qilinadi. Shuningdek, bu muhim ahamiyatni nazorat qilish va uni yuqori sifatli ta'lim bilan

muvofiqlashtirish ham muhimdir. Bu esa, tarixiy va madaniy merosiylarimizni o'z ichiga olgan jamiyatimizni yanada rivojlantirishga imkon beradi.

Shuningdek, zamonaviy axborot texnologiyalari, tarix fanini o'qitishda ulkan ko'mak ko'rsatadi. Bu ko'mak, o'quvchilarni dunyoviy yutuqlarga ega bo'lgan tarixiy ob'ektlarning yaxshi tushunchalarini olishiga yordam beradi. Bu esa, ularga turli maqsadlar uchun bu yutuqlarda qarash, o'rganish va ularga aloqaga chiqish imkonini beradi. Bu ko'mak, tarix fanni o'qitishda yangi yonalishlar va shaxslar tanishishiga imkon beradi va ularning o'zlarining o'ziga xos tahlil va fikrlarini izhor etishga yordam beradi.

Shu tarzda, zamonaviy axborot texnologiyalari, tarix fanni o'qitishni yanada samarali va qiziqarli qiladi va o'quvchilarning o'zlashtirish, tahlil va yaratish qobiliyatlarini rivojlantirishga imkon beradi. Bunday usullar, tarixiy ob'ektlarni virtual haqiqiyatda ko'rish, tarixiy yutuqlarni ko'rganliklari va tarixiy shaxslar bilan muloqot qilishlariga imkon beradi. Bu, o'quvchilarning tarixiy ob'ektlar va shaxslar bilan bog'liq tushunchalarni o'stirishiga va tarixiy ko'nikmalar bilan yaqinroq bo'lishiga imkon beradi.

Natijada, zamonaviy axborot texnologiyalari, tarix fanini o'qitishda muhim ahamiyatga ega bo'lib, jamiyatimizni tarixiy va madaniy merosiylarimizni rivojlantirishga va muhafaza qilishga yordam beradi. Bu esa, o'quvchilarning o'zlarining o'rganish jarayonini yanada qiziqarli, samarali va interaktiv qiladi va ularni dunyoning eng yuqori ta'lim standartlariga yaqinlashga yordam beradi. Bundan tashqari, zamonaviy axborot texnologiyalari tarixiy malumotlarni kuzatish va ulardan foydalanishga imkon beradi. Tarixiy manbaylardan olingan ma'lumotlar internet orqali ham hamda har qanday mobil qurilmalar yordamida ham erkin foydalanilishi mumkin. Bu esa, o'quvchilarning tarixiy ma'lumotlarga qulay va tez kirishiga imkon beradi va ularning tarixiy muhim zamonlarga yondashishiga imkon yaratadi.

Bundan tashqari, zamonaviy axborot texnologiyalari, tarix fannida ta'limni ko'paytirishga va o'qitish usullarini yangilashga yordam beradi. Bir qancha muhim usullardan biri shunchaki, "gamification" usulidir. Bu usul, o'quvchilarni tarixiy ob'ektlarning tahlil qilinishi, ularning aniq va to'g'ridan-to'g'ri javoblarini bermoq, o'yinlar yordamida tarixiy ob'ektlarning tushunchalarini o'stirishni o'rgatishga asoslangan. Bu usul, o'quvchilarning o'rganish jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi va ularga maqsadga muvofiqlashgan his qilishni, savollar yechishni va yondashishni o'rganishga yordam beradi.

Boshqa zamonaviy texnologiyalar, masalan, "virtual reality" (virtual haqiqiyat), "augmented reality" (keltilirilgan haqiqiyat) va "mixed reality" (aralashma haqiqiyat) ham tarix fannida ta'limni ko'paytirishda muhim rol o'ynaydi. Bu texnologiyalar, tarixiy ob'ektlarni virtual o'rnatish va o'quvchilarga o'rganish uchun to'g'ri joyda, o'zaro aloqa va ta'sirni o'rgatishga imkon beradi. Shu bilan birga, bu texnologiyalar tarixiy

ma'lumotlarni tasvir etish va ko'rsatishda muhim ahamiyatga ega bo'lib, o'quvchilarni tarixiy ob'ektlarga yaqinroq tushunishiga yordam beradi.

Bundan tashqari, zamonaviy axborot texnologiyalari, tarixiy ob'ektlarni va shaxslarni o'rganishda "collaboration" (hamkorlik) tizimini o'rnatishga imkon beradi. Bu tizimlar, o'quvchilarni bir-biriga, ulardan tadqiqotchilar va tarixiy mutaxassislar bilan aloqaga chiqishga yordam beradi va ularga tarixiy tushunchalarni o'zaro almashish va tahlil qilishda yordam beradi. Bunday "collaboration" tizimlari, o'quvchilarning o'rganish jarayonini yanada samarali va tajribali qilishga imkon beradi. Keyinchalik, zamonaviy axborot texnologiyalari, tarixiy ob'ektlarni boshqa fanlar bilan bog'lash va ulardan foydalanishga imkon beradi. Misol uchun, tarixiy ob'ektlar turli fanlarda ham, masalan, san'at va madaniyat, iqtisod va siyosat kabi fanlar bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Bunday bog'lanish, o'quvchilarning tarixiy tushunchalarni boshqa fanlar bilan bog'lashiga imkon beradi va ularning tarixiy ob'ektlarga yondashishida yaqinroq aloqani hosil qiladi.

Shuningdek, zamonaviy axborot texnologiyalari, tarixiy ob'ektlarning o'qitilish usullarini ko'paytirishda yaxshi bir vosita sifatida ham ishlatilishi mumkin. Misol uchun, tahlil va taqdimotlar uchun multimedia qo'llanish, animatsiyalar, video va fotosuratlar, infografikalar va boshqa ko'rsatmalar foydali bo'lishi mumkin. Bunday qo'llanish, o'quvchilarning tarixiy ob'ektlarni o'rganishini va tarixiy tushunchalarni amalda ko'rishini yanada osonlashtiradi.

Sodda so'z bilan aytganda, zamonaviy axborot texnologiyalari, tarixiy ob'ektlarni o'rganish va tahlil qilish usullarini yanada samarali va qulaylashtirishga imkon beradi. Bu texnologiyalar, o'quvchilarning tarixiy ma'lumotlarga qulay va tez kirishiga, tarixiy ob'ektlarni virtual o'rnatish va o'quvchilarga o'rganishda o'zaro aloqani yaxshilashga, tarixiy ob'ektlarning boshqa fanlar bilan bog'lash va ulardan foydalanishga imkon beradi. Shuningdek, bu texnologiyalar tahlil va taqdimotlar uchun multimedia qo'llanish, animatsiyalar, video va fotosuratlar, infografikalar va boshqa ko'rsatmalar qo'llashda ham foydali bo'lishi mumkin. Bular hammasi tarixiy fanning o'qitishida zamonaviy axborot texnologiyalarining ahamiyatini va zarur bo'lganligini ko'rsatadi.

Xulosada, zamonaviy axborot texnologiyalari tarixni o'rganishda katta ahamiyatga ega. Tarixiy ma'lumotlarga qulay kirish imkonini taqdim etib, virtual ko'rsatmalarni va interaktiv vositalarni o'quvchilarga o'rganish jarayonini yanada sodda, qulay va samarali qilishga yordam beradi. Shuningdek, bu texnologiyalar hamkorlikni tashkil etishga yordam beradi, o'quvchilarning birgalikda ishlash va fikrlar almashishlariga imkon beradi, shunda ularning o'rganish tajribasi yanada zavqlanuvchi va samarali bo'ladi. Animatsiyalar, videolar, rasmlar, infografikalar va boshqa vizual asboblardan ham o'quvchilarning tarixiy tushunchalarini yanada tushunarli va tahlil qilishlariga yordam beradi. Shunday qilib, zamonaviy axborot texnologiyalari tarixni o'rganishda katta ahamiyatga ega va ta'lim beruvchilar o'quv mashg'ulotlarini tuzishda ulardan foydalanish zarur bo'ladi.

REFERENCES:

1. “Ta’limda innovatsion texnologiyalar” A.Abduqodirov, R.Ishmuhammedov: 2008.
2. Omonov, A. O. O., & Haydarov, S. A. (2021). TARIX FANINI O'RGANISHDA FRIGIYA PODSHOLIGINING O'RNI VA AHAMIYATI. Scientific progress, 1(5).
3. Амиркулович, Х. С. (2021). ЎЗБЕКИСТОН ТАРИХИ ФАНИНИ ЎҚИТИШДА ТАСВИРИЙ САНЪАТ АСАРЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ ЎЗИГА ХОСЛИГИ. Scientific progress, 1(3).